

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

Åna fengsel 21. november 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen.....	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Om Åna fengsel	4
2.1.1. Fengselets avdelinger	4
2.1.2. Stråleluft.....	4
2.1.3. Generell trygghetsfølelse.....	5
2.2. Innsattbefolkningen.....	5
2.2.1. Innsatte på forvaringsdom	5
2.2.2. Barn og unge.....	6
2.2.3. Innsatte med behov for tolk	7
2.3. Innsattes medvirkning	8
2.4. Helsetjenester	8
2.5. Sysselsetting og aktivitet.....	9
2.6. Fellesskap og utelukkelse	10
2.6.1. Fellesskap	10
2.6.2. Utelukkelse.....	11
2.6.3. Selvisolasjon	12
2.6.4. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng.....	12
2.7. Forebygging av selvdraprisiko og selvdrap.....	13
2.8. Kontakt med omverdenen	14
2.8.1. Innledning	14
2.8.2. Ringetid	14
2.8.3. Besøk og videobesøk.....	15
2.9. Soningsprogresjon	16
3. Tilsynsrådets anbefalinger	17
4. Tilbakemelding og oppfølging	20

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nye nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen ble etablert 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.⁴

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Fredag 21. november 2025 var Tilsynsrådet på tilsyn i Åna fengsel fra kl. 09:00 til kl. 17:00. Tilsynet gjaldt avdelingene med høyt sikkerhetsnivå. Avdeling Rødgata ble ikke besøkt denne gangen.

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet:

- Tonje Lilaas Larsen (nestleder).
- Tore Vignes (lokalt medlem).
- Frode André Kvasheim (lokalt medlem).
- Runa Åsgard Mandt (sekretariatet).

Åna fengsel ble varslet om tilsynsbesøket i brev av 1. oktober 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant og i etterkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen, samtaler med ansatte og innsatte, egne observasjoner og mottatt dokumentasjon.

Fengselet bistod velvillig under gjennomføringen av tilsynet.

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

⁴ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Om Åna fengsel

2.1.1. Fengselets avdelinger

Åna fengsel har 140 høysikkerhetsplasser for menn, fordelt på ti avdelinger. Per 15. desember 2025 var det 116 innsatte på dom og 22 innsatte på varetekt.

Avdeling A1 er fengselets innkomstavdeling og avdeling B1 er helseavdeling. Avdeling C1 er en todelt avdeling, der C1-sør er en ordinær fellesskapsavdeling mens C1-nord er en restriktiv avdeling med åtte celler som er forbeholdt innsatte som er utelukket fra fellesskapet. Avdeling C1 har en forsterket celle. Avdeling A1 og C1 har egne luftegårder med basketballkurv, volleyballnett, benker, samt tre innhegninger for stråleluft.⁵

Ved tilsynstidspunktet var avdeling D1 i dvale. Fengselet informerte likevel om at de var forberedt på at denne avdelingen kunne fylle seg opp på kort varsel. Avdeling D1 og D2 er bygningsmessig eldre avdelinger, der cellene hverken har toalett eller vask. Fengselet opplyste at de etterstrebet å gi kompensierende tilbud til de innsatte som bodde på disse cellene. Et slikt tilbud kunne være at innsatte som var klarert for utearbeid og mye utelåst fra cellene sine skulle bo der. Fengselet understreket likevel at det til en viss grad skulle være frivillig å bo på disse avdelingene.

Tilsynsrådet fikk opplyst at de innsatte opplevde at de måtte godta å bo på avdeling D2 for å få muligheten til å jobbe på uteområdene. Videre fikk Tilsynsrådet informasjon om at det var innsatte som hadde opplevd å miste sysselsetningstilbudet hvis de ba om å bli flyttet til en annen avdeling. Tilsynsrådet mener at alle innsatte bør ha tilgang til både celler med toalett og vask, og sysselsetting. Det er uheldig dersom de innsatte opplever at de må velge mellom dette.

Åna fengsel oppga at de var godt rustet bemanningsmessig. De opplevde noe rekrutteringsproblemer for betjentstillinger, men opplyste at det var mest krevende å rekruttere jurister eller andre typer dagstillinger. Fengselet hadde rundt 160 ansatte, samt 15-30 aspiranter.

2.1.2. Stråleluft

Åna fengsel har seks plasser til stråleluft. Tre av dem er i luftegården utenfor avdeling A1 og tre av dem er i luftegården utenfor avdeling B. Stråleluften brukes til lufting for innsatte som ikke skal møte eller snakke med andre innsatte, og er utformet som tre betongbokser plassert ved siden av hverandre, med taknetting over, og gitterdør.

Ettersom stråleluften var plassert ute i luftegården, vil ikke innsatte som sitter på full isolasjon kunne bruke stråleluften samtidig som andre innsatte luftet i luftegården. Det fremstod derfor uklart hvorfor innsatte på isolasjon eller lignende ikke kunne benytte luftegården, hvis de uansett var alene der. Tilsynsrådet fikk inntrykk av at ordningen dels ble brukt som et bemanningssparende tiltak, der flere isolerte innsatte kunne luftes i hver sin luftestråle, med kun en betjent til stede.

Tilsynsrådet bemerker at isolerte innsatte som eventuelt lufte ved siden av hverandre i stråleluften ikke har lov til å snakke med hverandre og ikke skal vite hvem som er i luftecellen ved siden av. Når flere lufte samtidig setter dette begrensninger for muligheten til å snakke med betjenten som er til stede.

⁵ Se punkt 2.1.2.

Tilsynsrådet mener at slik lufting kun kvalifiserer som frisk luft, ikke som fellesskap, og stiller spørsmål ved om slik lufting kan anses som meningsfull sosial kontakt. Tilsynsrådet anbefaler Åna fengsel å lufte minst mulig i stråleluft, og ber om en tilbakemelding på hvilke vurderinger som ligger til grunn for at innsatte skal luftes med stråleluft, istedenfor i den mindre luftegården stråleluften var plassert i.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- lufte minst mulig i stråleluft.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvilke vurderinger som ligger til grunn for at innsatte mottar enmannsluft i stråleluft istedenfor luftegård.

2.1.3. Generell trygghetsfølelse

Tilsynsrådet erfarer at deler av innsattbefolkningen i Åna fengsel har opplevd å føle seg utrygge. Fengselet rapporterer om to tilfeller av vold og trusler mellom innsatte fra januar til september 2025. Tilsynsrådet har informasjon om at innsatte har opplevd flere voldelige hendelser, men at disse ikke har blitt fanget opp av fengselet.

Tilsynsrådet observerte at fengselets bygg og verksdrift har fellesområder med en utforming som gjør det krevende for betjenter å ha oversyn over de innsatte. I disse områdene er det heller ikke kameraovervåkning. Tilsynsrådet har informasjon om at disse områdene kan fungere som arenaer for trusler og voldelige hendelser mellom innsatte.

Enkelte innsatte ved Åna fengsel hadde ikke tillit til at fengselet kunne ivareta deres sikkerhet, og noen følte seg ikke tilstrekkelig ivaretatt av fengselet i etterkant av alvorlige hendelser. Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding på hvordan innsatte har blitt fulgt opp i etterkant av de to hendelsene som er beskrevet i tertialrapporten. Innsatte som er vitne til alvorlige hendelser bør tilbys oppfølging i ettertid.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for å styrke de innsattes sikkerhet og følelse av trygghet.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- på hvordan innsatte har blitt fulgt opp i etterkant av de to hendelsene som er beskrevet i tertialrapporten.

2.2. Innsattbefolkningen

2.2.1. Innsatte på forvaringsdom

I perioden oktober 2024 til oktober 2025 har Åna fengsel hatt to innsatte med forvaringsdom. Disse satt først i varetekt i Åna fengsel, og ble sittende etter å ha blitt idømt forvaring, i påvente av overføring til forvaringsplass i Trondheim eller Ila fengsel. Tilsynsrådet forsto det som at de forvaringsdømte i Åna fengsel ikke fikk noen annen oppfølging enn de som soner en ordinær fengselsdom, og at fengselet heller ikke har en utpekt forvaringsansvarlig.

Tilsynsrådet mener det er bekymringsfullt at forvaringsdømte soner på vanlig fengselsplass. Forvaringsstraffen er den eneste formen for fengselsstraff som ikke er tidsavgrenset. Det er derfor særlig viktig at kriminalomsorgen gir denne gruppen innsatte nødvendig oppfølging for at de skal kunne tilbakeføres til samfunnet.

Åna fengsel bør arbeide for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser, og iverksette kompensere tiltak for den enkelte forvaringsdømte frem til en overføring lar seg gjennomføre.

Åna fengsel opplyste om at det er foreslått å opprette to forvaringsplasser ved Rødgata (Ånas avdeling for lavere sikkerhet). Dette kan bidra positivt til å styrke soningsprogresjonen for forvaringsdømte. Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel fortsetter arbeidet med å opprette to slike plasser.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for en rask overføring av forvaringsdømte til forvaringsanstalter.
- iverksetter kompensere tiltak for den enkelte forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.
- fortsetter arbeidet for at det blir opprettet forvaringsplasser ved fengselets avdeling for lavere sikkerhet.

2.2.2. Barn og unge

I perioden fra oktober 2024 til oktober 2025 hadde Åna fengsel to innsatte under 18 år, og 24 innsatte mellom 18 og 24 år.

Åna fengsel opplyste at de to innsatte under 18 år var plassert i fengselet i henholdsvis 9 og 11 dager. Mindreårige innsatte blir ved innsettelse i Åna fengsel plassert på avdeling A1, som er innkomstavdelingen i fengselet.

Barn skal ikke sone med voksne, utenom der det anses å være til barnets beste.⁶ Unntaket skal tolkes snevert.⁷ Tilsynsrådet oppfordrer Åna fengsel til å arbeide for at det ikke skal være barn i fengselet.

I tilfeller der barn likevel soner i fengsel sammen med voksne innsatte, skal oppholdet tilrettelegges etter deres behov. Åna fengsel har utarbeidet en instruks for oppfølging av mindreårige innsatte og domfelte. Tilsynsrådet anser instruksene som god.

Åna fengsel hadde ikke et eget ungdomsteam for oppfølging av innsatte mellom 18 og 24 år. Åna fengsels aktivitetsteam ble ikke direkte koblet opp mot denne gruppen innsatte, og fengselet opplyste at foruten de generelle instruksene fra KDI, hadde de ikke noen særskilt

⁶ Barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav c.

⁷ General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system, avsnitt 92.

rutine for oppfølging av innsatte i denne aldersgruppen. Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel sikrer at unge innsatte i aldersgruppen 18-24 år får tilstrekkelig oppfølging.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for at det ikke skal være barn i fengselet.
- sikrer at alle ansatte er kjent med og følger rutinene for oppfølging av barn i Åna fengsel.
- sikrer at alle innsatte i aldersgruppen 18-24 år får tilstrekkelig oppfølging.

2.2.3. Innsatte med behov for tolk

Ved tilsynstidspunktet ble det estimert at rundt 30% av innsattbefolkningen ved Åna fengsel var innsatte med utenlandsk bakgrunn. Fengsel opplyste at det på tilsynstidspunktet var to innsatte i fengselet som de slet med å kommunisere med grunnet språk. Fra oktober 2024 til oktober 2025 brukte Åna fengsel 0 kroner på tolketjenester. I hele 2024 var beløpet 6000 kroner, som også er svært lite.

Åna fengsel skal bruke tolk når «det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettsikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste».⁸ Tilsynsrådet mener at Åna fengsel ikke følger tolkeloven. Den manglende bruken av tolketjenester er særlig problematisk når fengselet er oppmerksomme på at det finnes innsatte de har vanskeligheter for å kommunisere med grunnet språk. Det er svært viktig at Åna fengsel sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. Tilsynsrådet bemerker også at innsatte som kan gjøre seg forstått i enkle ord, likevel kan ha behov for tolk for å forstå mer kompliserte vedtak.

Tilsynsrådet viser ellers til Sivilombudets rapport av 24. april 2025 om bruk av tolk i fengsel.⁹ I rapporten understreker Sivilombudet at god kommunikasjon er avgjørende for at staten skal kunne ivareta sitt ansvar for å beskytte den innsatte. Dette gjelder spesielt for å forebygge selvskading og selvdrap, men også for å forebygge konflikter og bruk av tvang. Når fengselet ikke har benyttet tolk, er heller ikke innkomtsamtalen med kartlegging av suicidrisiko gjennomført med tolk. Tilsynsrådet er bekymret for Åna fengsels manglende bruk av tolk.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Åna fengsel benytte tolk.

⁸ Tolkeloven § 6 første ledd, jf. § 2 andre og tredje ledd, jf. straffegjennomføringsloven § 7 første ledd.

⁹Sivilombudet, Bruk av tolk i norske fengsler - Oppsummering av de viktigste funnene 2014-2024, 2025

2.3. Innsattes medvirkning

Tilsynsrådet erfarte at innsatte ved Åna fengsel ønsket å være mer delaktig i å bestemme over egen hverdag, for eksempel hva de innsattes pantepenger skal brukes på, eller hva slags aktiviteter som skal foregå i gymsalen. Tilsynsrådet anser innsattmedvirkning som en viktig del av soningsforløpet.

Kontaktutvalget er viktig for å ivareta de innsattes medvirkning. Kontaktutvalget i Åna fengsel besto på tilsynstidspunktet av to innsattrepresentanter. Tilsynsrådet forstod det som at det var meningen at kontaktutvalget skulle bestå av en representant fra hver av de tre etasjene i fengselet. Tilsynsrådet bemerker at tre representanter kan være lite på 140 innsatte.

Fengselet arrangerte valg av representanter til kontaktutvalget en gang i året. Tilsynsrådet mener at det bør avholdes valg ved behov, slik at representanter som blir løslatt eller overført til et annet fengsel blir erstattet løpende.

Tilsynsrådet er kjent med at fengselet har valgt representanter til kontaktutvalget i tilfeller der representanter og varaer valgt av de innsatte ikke lenger har vært tilgjengelige. Tilsynsrådet understreker at kontaktutvalget skal representere de innsatte. Representantene bør derfor alltid velges av de innsatte.

Åna fengsel opplyste at det skulle være møter mellom kontaktutvalget og fengselets ledelse hver tredje måned. Ved tilsynstidspunktet hadde det gått fem måneder mellom de to siste møtene. Tilsynsrådet forstår det som at møter som blir utsatt, ikke nødvendigvis får en ny dato. Kontaktutvalget opplevde tidvis manglende tilbakemeldinger på skriftlige henvendelser, og Tilsynsrådet har sett eksempler på at kontaktutvalget må purre flere ganger på fengselsledelsen før de mottar svar.

Tilsynsrådet mener at det går for lang tid mellom hvert møte, også der møtene avholdes hver tredje måned. Manglende kommunikasjon og sjeldne møter mellom kontaktutvalget og fengselets ledelse fører til dårlig kontinuitet i samarbeidet, hvor sakslister blir lange og muligheten for gode tilbakemeldinger og oppfølging blir svekket. Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel har møter med kontaktutvalget oftere og jevnligere. For å sikre forutsigbarhet i kontaktutvalgsarbeidet bør fengselet sette opp en ny dato så fort møter blir utsatt.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- har møter med kontaktutvalget oftere og jevnligere.
- sikrer at alle representanter i kontaktutvalget blir erstattet av en representant som er valgt av de innsatte hvis de fratrer fra sitt verv.
- arbeider for å styrke innsattmedvirkningen i fengselet.

2.4. Helsetjenester

Åna fengsel hadde fengselslege tilgjengelig tre dager i uken, samt fire sykepleiere i hver sin 100% dagstilling. Fengselet hadde seks psykologer i ulike prosentstillinger, tannlege to dager i uken, og en fysioterapeut. Det var ingen helsetilbud på kveldstid eller i helgene. Hvis helsehjelp ble nødvendig utenfor dagstilling, ble legevakt tilkalt.

Fengselet opplyste at de opplevde samarbeidet med fengselets helseavdeling som godt. Sykepleiere og fysioterapeuter deltok på fengselets morgenmøter mandag til fredag, og mottar kopi av alle tiltaksplaner. Tilsynsrådet forsto det som at helseavdelingen ved Åna fengsel ikke alltid gjennomførte daglige tilsyn av innsatte som selvisolerte. Tilsynsrådet

understreker at fengselet må påse at helseavdelingen har tilstrekkelige opplysninger om innsatte som selvisolerer, slik at de kan vurdere den innsattes behov for daglige tilsyn.

Tilsynsrådet anbefaler at fengselet arbeider for å styrke helsetjenesten, og sikre et godt samarbeid med legevakten slik at innsatte ivaretas når fengselshelsetjenesten ikke er tilgjengelig.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- jobber opp mot kommunen for å sikre tilstedeværelse av helsepersonell på ettermiddag, kveld og helg.
- Sikrer at helseavdelingen har tilstrekkelige opplysninger om innsatte som selvisolerer, slik at de kan vurdere den innsattes behov for daglige tilsyn.

2.5. Sysselsetting og aktivitet

Innsatte har som utgangspunkt rett til fellesskap med andre innsatte, og begrensninger i fellesskapet krever hjemmel i lov.¹⁰ Den europeiske torturforebyggingskomiteen (CPT) anbefaler at alle innsatte tilbys minimum åtte timer utenfor cella.¹¹ Fengselet skal legge til rette for at de innsatte får et aktivitetstilbud "så langt det er praktisk mulig".¹²

Åna fengsel hadde 122 sysselsettingsplasser fordelt på 21 forskjellige aktiviteter. I tillegg hadde skolen 108 plasser fordelt på 14 forskjellige fagtilbud. Noen av fengselets eller skolens tilbud er kun tilgjengelig periodevis eller til visse tidspunkter på dagen eller i uken. Omtrent ti innsatte hadde blitt klarert til å jobbe på de store uteområdene ved fengselet (omtalt som «uteklarert»). Åna fengsel rapporterte om et godt samarbeid med eksterne aktører som tilbyr utdanning og sysselsetting i fengselet, og at det hvert år var noen som fullførte fagbrev i fengselet. Tilsynsrådet vurderer fasilitetene og bredden i tilbudene i Åna fengsel som positivt.

Åna fengsel rapporterte om at aktivitetsprosenten i perioden januar til september 2025 hadde vært 84 prosent. Det var flere innsatte ved fengselet som kun hadde tilbud om delvis sysselsetting i form av halve dager, eller kun noen dager i uken. Dette ble begrunnet i sikkerhetshensyn og fangesammensetning. Tilsynsrådet mener at alle innsatte bør ha et tilbud om sysselsetting eller aktivitet alle hverdager, både før og etter lunsj. Fengselet bør finne løsninger som gjør at innsatte ikke får begrenset sitt tilbud som følge av sikkerhetshensyn og fangesammensetning.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for at alle innsatte skal få full dag med sysselsettings- eller aktivitetstilbud.
- arbeide for å øke antall sysselsettingsplasser.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på:

- hvordan innsatte uten fullt sysselsettingstilbud aktiviseres.

¹⁰ Grunnloven § 113, straffegjennomføringsloven § 17 første ledd og Europarådet: Komiteen for torturforebygging (CPT) (2017), avsnitt 58.

¹¹ Europarådet: Komiteen for torturforebygging (CPT) (2017), avsnitt 58.

¹² Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd første punktum og straffegjennomføringsloven § 18

2.6. Fellesskap og utelukkelse

2.6.1. Fellesskap

Tabellen under viser den opplyste gjennomsnittlige tiden utenfor cellene på hver avdeling i Åna fengsel, for innsatte som ikke er utelukket fra fellesskapet. Tabellen baserer seg på dagsplanen i de ulike avdelingene. Tiden de innsatte får tilbringe utenfor cella avhenger av at dagsplanen følges.

Avdeling	Tid utenfor celle, innsatte med sysselsetting (ukedag)	Tid utenfor celle, innsatte uten sysselsetting (ukedag)	Tid utenfor celle (helg- og helligdag)
A1	-	8 timer	6 timer
A2	12 timer og 40 minutter	6 timer og 10 minutter	7 timer og 30 minutter
A3	12 timer og 30 minutter	6 timer	7 timer
B2	12 timer og 30 minutter	5 timer og 30 minutter	7 timer
B3	12 timer og 30 minutter	6 timer	7 timer
C1	12 timer	5 timer og 30 minutter	6 timer og 25 minutter
C2	12 timer og 30 minutter	6 timer	6 timer og 50 minutter
C3	12 timer og 30 minutter	6 timer	6 timer og 50 minutter
D2	12 timer og 30 minutter	5 timer og 30 minutter	7 timer

Oversikten viser at Åna fengsel oppfylder CPT sin anbefaling for sysselsatte innsatte på alle sine avdelinger på hverdager. For innsatte uten tilbud om sysselsetting er det derimot bare avdeling A1 (innkomstavdelingen) som oppfylder CPT sin anbefaling. Ingen innsatte ved A1 har tilbud om sysselsetting, men de får likevel 8 timer fellesskap så lenge dagsplanen følges. Ingen avdelinger ved Åna fengsel oppfylder CPTs anbefaling i helgene.

Åna fengsel opplyste at innsatte som ikke får oppfylt CPTs anbefaling om åtte timer fellesskap hver dag, er innsatte som av ulike årsaker ikke kan eller ønsker å jobbe, eller som avventer tilbud om sysselsetting.

Fengselet opplyste at innsatte som ikke har fullt sysselsettingstilbud kunne aktiviseres på andre måter. Samtidig viser tabellen over at innsatte uten sysselsettingstilbud er langt mer innlåst enn innsatte med sysselsettingstilbud. Tilsynsrådet vurderer på denne bakgrunn at fengselet i liten grad tilbyr innsatte uten sysselsettingstilbud annen aktivitet.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel sikrer at alle innsatte som ikke er utelukket etter vedtak eller isolert etter straffeprosessloven, får tilbud om minimum åtte timer fellesskap hver dag.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- sikrer at alle innsatte som ikke er utelukket etter vedtak eller isolert etter straffeprosessloven får tilbud om minimum åtte timer fellesskap hver dag.

2.6.2. Utelukkelse

Fullstendig utelukkelse fra fellesskapet er et inngripende tiltak. Skadene kan være umiddelbare, og sannsynligheten for skade øker jo lengre og mer uforutsigbar utelukkelsen er. Utelukkelse må ha hjemmel i lov, være nødvendig og forholdsmessig.¹³ Forholdsmessighetsvurderingen må ta høyde for risikoen for helseskade ved utelukkelse og hvilken effekt utelukkelsen vil ha på den innsatte ut ifra dens individuelle forutsetninger. Særlig gjelder dette psykisk syke innsatte, som Mandela-reglene anbefaler at ikke skal utelukkes fra fellesskap overhodet der dette vil forverre deres tilstand.¹⁴

Åna fengsel fattet 175 vedtak om hel utelukkelse mellom oktober 2024 og oktober 2025. Nesten en tredjedel av vedtakene er fattet med hjemmel i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e. Bestemmelsen er ment som en sekkebestemmelse for tilfeller som ikke fanges opp av de andre bestemmelsene.¹⁵ Tilsynsrådet mener at hjemmelen er vag, og at det er uheldig å bruke bokstav e som hjemmel dersom utelukkelsen kunne blitt hjemlet i bokstav a til d.

Tilsynsrådet har fått oversendt to vedtak om utelukkelse som var hjemlet i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e. Det ene vedtaket er utdypende og detaljert, mens det andre fremstår som generelt og uspesifikt. Tilsynsrådet understreker at korte og uspesifikke begrunnelser gjør grunnlaget for utelukkelse uklart. Dette reduserer den innsattes rettssikkerhet og muligheten til å klage over både grunnlaget og begrunnelsen for utelukkelse.

Åna fengsel opplyste at de har opplevd en økt oppmerksomhet rundt den mulige problematikken ved å hjemle utelukkelsesvedtak i straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e, og jobbet aktivt med å redusere bruken av denne hjemmelen. Tilsynsrådet er positive til at Åna fengsel aktivt jobber med å redusere bruken av utelukkelse hjemlet i bokstav e, og anbefaler at fengselet fortsetter med dette arbeidet.

Fengselet bør sikre at det i alle vedtak gjøres en konkret vurdering av om utelukkelsen er forholdsmessig, hvor konkrete potensielle skadevirkninger for den innsatte er en del av vurderingen og vedtakets begrunnelse. Vedtaket bør også vise til tiltak som kan sikre at utelukkelsen blir mindre belastende for den innsatte, samt hvilke andre, mindre tiltak som er forsøkt eller vurdert.

I et av utelukkelsesvedtakene var det informasjon om den innsattes rett til fritt rettsråd ved utelukkelse over 24 timer. Tilsynsrådet påpeker at dette alltid bør formidles til den innsatte, og inkluderes som standardtekst i alle utelukkelsesvedtak.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- sikrer at det i alle vedtak blir foretatt en konkret vurdering av forholdsmessigheten til inngrepet, hvor konkrete potensielle skadevirkninger for den innsatte er en del av vurderingen.
- jobber med at det i vedtakene blir vurdert tiltak rettet mot den innsatte som kan sikre at utelukkelsen blir mindre belastende.
- sikrer at innsatte er kjent med retten til fritt rettsråd i saker om utelukkelse over 24 timer.
- fortsetter å arbeide med å redusere bruken av utelukkelse hjemlet i bokstav e.

¹³ Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen art. 8 første ledd.

¹⁴ Essex Paper 3: Initial Guidance on the Interpretation and Implementation of the UN Nelson Mandela Rules, s. 88.

¹⁵ Kommentar til straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e.

2.6.3. Selvisolasjon

Ved Åna fengsel var det i perioden 1. oktober 2024 til 1. oktober 2025 34 forskjellige innsatte som selvisolerte. Dette var fordelt på 46 utelukkelsesepisoder og utgjorde til sammen 23 089 isolasjonstimer. Gjennomsnittlig varighet på episodene av utelukkelse var på litt over 500 timer, hvor åtte av tilfellene var episoder av selvisolasjon som varte i mer enn 1000 timer.

I samme periode registrerte fengselet 1140 tilfeller der innsatte takket nei til tilbud om medmenneskelig kontakt, slik at kravet om minimum to timer ikke ble oppfylt. Fengselet opplyste at det bare var to ganger at innsatte ikke hadde blitt tilbudt minimum to timer medmenneskelig kontakt.

Tilsynsrådet anser det som alvorlig når innsatte selvisolerer. Dette blir særlig alvorlig når innsatte selvisolerer over lengre perioder. Tilsynsrådet peker på at det å ikke ta imot sosial kontakt kan være et symptom på isolasjonsskade, og er svært skadelig for den innsatte.

Tilsynsrådet er kjent med episoder der innsatte har blitt tvunget til å vise dommen sin til medinnsatte, og hvis de ikke har ønsket dette, har de blitt presset til å selvisolere. Tilsynsrådet ser alvorlig på at innsatte har selvisolert grunnet i oppfordringer fra medinnsatte, trusler eller frykt for represalier, og anbefaler Åna fengsel og aktivt arbeide for at innsatte ikke blir presset til å dele hva de er dømt for.

Tilsynsrådet anser omfanget av selvisolasjon i Åna fengsel som bekymringsfullt, og anbefaler at fengselet iverksetter tiltak som forebygger og reduserer omfanget av selvisolasjon.

Tilsynsrådet anser det som alvorlig at enkelte isolerte innsatte får mindre enn to timer meningsfull medmenneskelig kontakt hver dag. Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel arbeider for å motivere isolerte innsatte til å ta imot tilbud om aktivitet og menneskelig kontakt.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- aktivt jobber for at innsatte ikke blir presset til å dele hva de er dømt for.
- iverksetter tiltak som forebygger og reduserer omfanget av selvisolasjon.
- arbeider for å motivere innsatte som selvisolerer til å ta imot to timer med medmenneskelig kontakt.

2.6.4. Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Åna fengsels to sikkerhetsceller var plassert i fengselets kjeller. Sikkerhetscellene bar preg av å være gamle og slitte. Cellene hadde små vinduer helt øverst på veggene, og det var lite utsyn for innsatte, som kun kunne se murvegg og glimt av himmel. Betjentene ved avdeling C1 var ansvarlig for bruken og oppfølgingen av sikkerhetscellene, og oppholdt seg i etasjen over.

Åna fengsel hadde 21 tilfeller med bruk av sikkerhetscelle mellom oktober 2024 og oktober 2025. Den korteste innsettelsen på sikkerhetscelle varte i 11 timer og 27 minutter, mens den lengste varte i 5 dager, 19 timer og 40 minutter. Tilsynsrådet mener at fengselet bør arbeide for å redusere bruken av sikkerhetscelle.

I 2025 har det vært en nedgang i bruken av sikkerhetsceller, fra 12 fattede vedtak i første tertial til 1 fattet vedtak i andre tertial. Tilsynsrådet ser positivt på dette.

I tillegg til sikkerhetscellene har fengselet en tiltakscelle på avdeling C1. Åna fengsel opplyste at de anser denne type celle som svært effektivt for innsatte som ellers ville blitt plassert direkte på sikkerhetscelle, og uttrykte et ønske om å bygge om enda en ordinær celle til en ekstra tiltakscelle.

Tiltaksceller anses som et mindre inngripende tiltak enn sikkerhetscelle, og Tilsynsrådet anser dette som et tiltak som potensielt kan bidra til å unngå at innsatte blir plassert i sikkerhetscelle. Samtidig erfarer Tilsynsrådet at vilkårene for bruk av tiltakscelle/forsterket celle er mer uklare enn vilkårene for bruk av sikkerhetscelle, og at dette kan gjøre at innsatte plasseres i tiltakscelle når vilkårene for bruk av sikkerhetscelle ikke er oppfylt.

Tilsynsrådet anbefaler at fengselet utvikler klare retningslinjer for når tiltakscelle kan brukes, og hvordan innsatte på tiltakscelle skal følges opp. Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på hvilke vilkår fengselet vurderer etter når en innsatt overføres til tiltakscelle, og om fengselet fatter vedtak ved bruken av denne cellen.

Åna fengsel hadde ikke brukt sikkerhetsseng i perioden oktober 2024 til oktober 2025. Fengselet opplyste derimot at de ikke hadde avvirket bruken av sikkerhetsseng som et mulig tvangsmiddel. Tilsynsrådet viser til Sivilombudet, som har påpekt hvordan bruken av sikkerhetsseng utgjør en høy risiko for umenneskelig behandling.¹⁶ Tilsynsrådet deler denne oppfatningen, og anbefaler at Åna fengsel avviker muligheten for å bruke sikkerhetsseng.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- fortsetter arbeidet med å redusere bruken av sikkerhetscelle.
- utarbeider klare retningslinjer for når tiltakscelle kan brukes og hvordan innsatte på tiltakscelle skal følges opp.
- avviker bruken av sikkerhetsseng.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på

- hvilke vilkår fengselet vurderer etter ved bruken av tiltakscelle.
- om fengselet fatter vedtak ved bruk av tiltakscelle.

2.7. Forebygging av selvdropsrisiko og selvdrap

Åna fengsel har ikke hatt tilfeller av selvdrap eller selvdropsforsøk i perioden oktober 2024 til 2025.

I samme periode var det rapportert om fire episoder av selvskading, hos fire forskjellige innsatte. Et av disse tilfellene ble omtalt som «angivelig forsøk på selvdrap». Tilsynsrådet stiller spørsmål ved hvorfor fengselet likevel ikke anså dette som et selvdropsforsøk.

Tilsynsrådet har fått oversendt fengselets fem siste kartleggingsskjemaer for selvdropsrisiko, samt flere tiltaksplaner som er opprettet etter at risiko for selvdrap og/eller selvskading er avdekket.

Åna fengsel bruker ikke samme mal for kartlegging av selvdropsrisiko som kriminalomsorgen har utarbeidet. Tilsynsrådet påpeker at det i Åna sin kartlegging for selvdropsrisiko ikke stilles spørsmål ved om den innsatte de seneste dagene har tenkt at livet ikke er verdt å leve, eller om de har hatt tanker om å ta sitt eget liv, kun om den innsatte har hatt konkrete planer om å

¹⁶ Sivilombudsmannen, Bruk av sikkerhetsseng i norske fengsler, 2020

ta sitt eget liv. Fengselets kartlegging avdekker heller ikke om den innsatte har opplevd at familie eller øvrige nære relasjoner har tatt sitt eget liv.

Det fremgår fra et av kartleggings skjemaene Tilsynsrådet har sett at en innsatt har krysset av «ja» på et spørsmål som indikerer at den innsatte kan ha forhøyet selvdraprisiko. Likevel konkluderer fengselet med at det ikke var selvdrapfare hos den innsatte. Tilsynsrådet mener det er bekymringsfullt hvis innsatte med forhøyet risiko for selvdrap ikke blir fulgt tilstrekkelig opp av fengselet, og understreker viktigheten av at innsatte med forhøyet selvdraprisiko alltid blir fulgt opp gjennom en tiltaksplan.

Tiltaksplanene som Tilsynsrådet har fått oversendt fremstår i flere tilfeller som lite konkrete. Tilsynsrådet anser tiltak som «samtaler ved behov» eller «være obs på innsatte» som lite utfyllende og spesifikke tiltak. Etter Kriminalomsorgens retningslinjer bør tiltaksplanen inneholde «tiltak som har som formål å få den innsatte til å avstå fra å skade seg selv eller å ta sitt eget liv. Tiltak som må vurderes, er oppfølging av ansatte i fengselet i form av samtaler og aktivisering, samhandling med helsetjenestene, økt kontakt med familie og nettverk mv.».¹⁷

Tilsynsrådet anbefaler at tiltaksplanene blir mer konkrete og med lengre tidshorisont. Familie og nettverk bør benyttes som en ressurs for innsatte med selvdraprisiko.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- oppretter tiltaksplaner for innsatte med forhøyet selvdraprisiko.
- sikrer at tiltaksplanene inneholder konkrete tiltak med en lengre tidshorisont som kan bedre den innsattes situasjon. Familie og nettverk bør benyttes som en ressurs for innsatte med selvdraprisiko.

2.8. Kontakt med omverdenen

2.8.1. Innledning

Innsatte har rett til respekt for sitt privat- og familieliv.¹⁸ Begrensninger i retten krever hjemmel i lov, og må være nødvendig og forholdsmessig. Det følger av straffegjennomføringsloven at innsatte som hovedregel skal kunne motta besøk og benytte telefon for å ringe innenfor tilmålt ringetid.¹⁹ Det er videre vanlig at innsatte tilbys mulighet til å gjennomføre digitalt besøk ved bruk av nettbrett i fengsel, i form av videosamtaler.

2.8.2. Ringetid

Åna fengsel opplyste at de innsattes ringetid som hovedregel var 32 minutter per uke, og at eventuell utvidelse av telefontiden varierer mellom avdelingene i fengselet. Det er to telefoner per avdeling ved Åna fengsel.

Tilsynsrådet vurderer at 32 minutter ringetid per uke utgjør en svært begrenset mulighet til å opprettholde kontakt med familie og venner. Den korte telefontiden er også en særlig utfordring for innsatte med familie og venner i utlandet. For disse er muligheten for fysiske besøk i fengselet begrenset. Tilsynsrådet anser 32 minutter ringetid som et minimumskrav,

¹⁷ Kriminalomsorgsdirektoratet, Forebygging og håndtering av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord i fengsel, pkt. 5 6. avsnitt.

¹⁸ Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8 og Grunnloven § 102

¹⁹ Straffegjennomføringsloven §§ 31 og 32.

og ikke en ytre grense. Åna fengsel bør se på muligheter for å utvide ringetiden på generelt grunnlag.

Tilsynsrådet erfarer at den korte telefонтiden er en særlig utfordring for innsatte med mindreårige barn. Tilsynsrådet oppfordrer Åna fengsel til å innvilge ekstra ringetid til innsatte med mindreårige barn for å underbygge de innsattes mulighet til å opprettholde en relasjon til barna, der dette er til barnets beste.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- utvider ringetiden på generelt grunnlag.
- innvilger ekstra ringetid for innsatte med mindreårige barn og innsatte med familie i utlandet.

2.8.3. Besøk og videobesøk

Åna fengsel har tre besøksrom. Alle rommene var små. Ett av rommene var tilpasset besøk med glassvegg. Møblene var hele og fremstod relativt nye, og det var barneleker og bøker i det største besøksrommet. Det var en maskin med mulighet for at besøkende kunne kjøpe sjokolade og kaffe. Denne maskinen tok imidlertid kun imot mynter.

Det finnes ikke besøkshus for innsatte ved Åna fengsel sine høysikkerhetsavdelinger, men innsatte som er uteklarert og har barn på besøk kan gjennomføre besøk på et uteområde utenfor fengselet.

Innsatte ved Åna fengsel har rett til ett fysisk besøk eller videobesøk i uken. Tilsynsrådet understreker at det er meningen at videobesøk skal være et supplement til fysiske besøk, ikke en erstatning.

Fengselet opplyste at innsattes videobesøk må gjennomføres i de fysiske besøksrommene. Fengselet forklarer at nettverkssystemet i fengselet gjør at videobesøk ikke kan gjennomføres på avdelingene, og at dette har begrenset den totale besøkskapasiteten. Det var i desember 2025 en ventetid på tre uker for besøk. Det ble gjennomført 1943 fysiske besøk og 983 videobesøk i løpet av 2025. Fordelt på 140 innsatte innebærer dette at innsatte i gjennomsnitt fikk 13 fysiske besøk og 7 videobesøk per år. Dette viser at innsatte i Åna fengsel i realiteten har en svært begrenset mulighet til å opprettholde kontakt med familie og venner.

Når videobesøk må gjennomføres i besøksrommene, blir de ikke et tillegg til fysiske besøk, men går heller på bekostning av det totale antallet besøk som fengselet kan gjennomføre. Tilsynsrådet forstår det som at problemstillingen er under arbeid, og at innsatte i Åna fengsel vil få mulighet til å ha videobesøk utenfor de fysiske besøksrommene når nettverkssystemet er fikset. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet iverksetter tiltak for å bedre de innsattes mulighet til kontakt med sine nærstående mens nettverkssystemet utbedres, for eksempel ved å undersøke om det finnes andre rom som kan brukes som besøksrom.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for å utvide besøkskapasiteten ved fengselet.
- prioriterer arbeidet med å muliggjøre digitale besøk på avdeling.
- iverksetter tiltak for å bedre de innsattes mulighet til kontakt med familie og venner mens nettverkssystemet utbedres.

2.9. Soningsprogresjon

Åna fengsel hadde en NAV-konsulent, samt en sosialkonsulent i fulltidsstilling i hver av fengselets tre etasjer.

Fengselet opplyste at det var flere innsatte ved Åna fengsel sine avdelinger for høyere sikkerhet som kunne ha sonet i avdelinger for lavere sikkerhet, men at kapasitetsmangel på lavsikkerhetsavdelingene ved fengselet hindret progresjonen. Åna fengsel opplyste at innsatte i denne situasjonen ikke mottok noen kompenserende tiltak, utenom muligheten for å bli uteklarert.

Åna fengsel hadde ikke rutine for å vurdere om disse innsatte kunne kvalifisert for å overføres til soning med elektronisk kontroll. Dette begrunner fengselet med det er enkelte lovbrudd som ikke kvalifiserer til å søke om overføring til soning med elektronisk kontroll.

Tilsynsrådet er kritiske til at innsatte blir sittende i høysikkerhetsavdelinger lenger enn nødvendig, og anbefaler at Åna fengsel arbeider for å øke antallet overføringer til avdelinger med lavere sikkerhet og til soning med elektronisk kontroll.

I perioden fra januar-oktober 2025 hadde Åna fengsel gjennomført 35 BRIK-kartlegginger. Dette er sammenlignet med 59 BRIK-kartlegginger som ble gjennomført i 2024. Fengselet opplyste at det lave tallet kartlegginger skyldes at fengselet har hatt et lavt belegg i flere perioder i løpet av året, samt at ikke alle innsatte kunne BRIK-kartlegges. Tilsynsrådet understreker at kartlegging er en viktig del av tilbakeføringsarbeidet. Når innsattes soningsprogresjon forsinkes på grunn av lav kapasitet i avdelinger med lavere sikkerhetsnivå, er det særlig viktig at høysikkerhetsavdelingene påbegynner tilbakeføringsarbeidet.

Tilsynsrådet har fått informasjon om at flere innsatte ved Åna fengsel opplever kontaktbetjentforholdet som upersonlig, hvor kontaktbetjentene kan være vanskelig å få tak i og å få hjelp av. Tilsynsrådet vurderer at kontaktbetjentordningen er viktig for oppfølgingen av og progresjonen til den innsatte, og anbefaler at fengselet arbeider for å styrke denne ordningen.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- Arbeider for å styrke innsattmedvirkningen i fengselet.
- arbeider for å øke antallet overføringer til lavere sikkerhet og elektronisk kontroll.
- styrker tilbakeføringsarbeidet.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Åna fengsel må sørge for at innsattes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Stråleluft

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- lufter minst mulig i stråleluft.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på

- hvilke vurderinger som ligger til grunn for at innsatte mottar enmannsluft i stråleluft istedenfor luftegård.

Generell trygghetsfølelse

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for å styrke de innsattes sikkerhet og følelse av trygghet.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på

- på hvordan innsatte har blitt fulgt opp i etterkant av de to hendelsene som er beskrevet i tertialrapporten.

Innsatte på forvaringsdom

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for en rask overføring av forvaringsdømte til forvaringsanstalter.
- iverksetter kompensierende tiltak for den enkelte forvaringsdømte der overføring til en forvaringsanstalt ikke lar seg gjøre i nærmeste fremtid.
- fortsetter arbeidet for at det blir opprettet forvaringsplasser ved fengselets avdeling for lavere sikkerhet.

Barn og unge

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for at det ikke skal være barn i fengselet.
- sikrer at alle ansatte er kjent med og følger rutinene for oppfølging av barn i Åna fengsel.
- sikrer at alle innsatte i aldersgruppen 18-24 år får tilstrekkelig oppfølging.

Innsatte med behov for tolk

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Åna fengsel benytte tolk.

Innsattes medvirkning

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- har møter med kontaktutvalget oftere og jevnligere.
- sikrer at alle representanter i kontaktutvalget blir erstattet av en representant som er valgt av de innsatte hvis de fratrer fra sitt verv.
- arbeider for å styrke innsattmedvirkningen i fengselet.

Helsetjenester

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- jobber opp mot kommunen for å sikre tilstedeværelse av helsepersonell på ettermiddag, kveld og helg.
- Sikrer at helseavdelingen har tilstrekkelige opplysninger om innsatte som selvisolerer, slik at de kan vurdere den innsattes behov for daglige tilsyn.

Sysselsetting og aktivitet

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for at alle innsatte skal få full dag med sysselsettings- eller aktivitetstilbud.
- arbeide for å øke antall sysselsettingsplasser.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på

- hvordan innsatte uten fullt sysselsettingstilbud aktiviseres.

Fellesskap

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- sikrer at alle innsatte som ikke er utelukket etter vedtak eller isolert etter straffeprosessloven får tilbud om minimum åtte timer fellesskap hver dag.

Utelukkelse

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- sikrer at det i alle vedtak blir foretatt en konkret vurdering av forholdsmessigheten til inngrepet, hvor konkrete potensielle skadevirkninger for den innsatte er en del av vurderingen.
- jobber med at det i vedtakene blir vurdert tiltak rettet mot den innsatte som kan sikre at utelukkelsen blir mindre belastende.
- sikrer at innsatte er kjent med retten til fritt rettsråd i saker om utelukkelse over 24 timer.
- fortsetter å arbeide med å redusere bruken av utelukkelse hjemlet i bokstav e.

Selvisolasjon

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- aktivt jobber for at innsatte ikke blir presset til å dele hva de er dømt for.
- iverksetter tiltak som forebygger og reduserer omfanget av selvisolasjon.
- arbeider for å motivere innsatte som selvisolerer til å ta imot to timer med medmenneskelig kontakt.

Sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- fortsetter arbeidet med å redusere bruken av sikkerhetscelle.
- utarbeider klare retningslinjer for når tiltakscelle kan brukes og hvordan innsatte på tiltakscelle skal følges opp.
- avvikler bruken av sikkerhetsseng.

Tilsynsrådet ønsker tilbakemelding på

- hvilke vilkår fengselet vurderer etter ved bruken av tiltakscelle.
- om fengselet fatter vedtak ved bruk av tiltakscelle.

Forebygging av selvdrapssisiko og selvdrap.

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- oppretter tiltaksplaner for innsatte med forhøyet selvdrapssisiko.
- sikrer at tiltaksplanene inneholder konkrete tiltak med en lengre tidshorisont som kan bedre den innsattes situasjon. Familie og nettverk bør benyttes som en ressurs for innsatte med selvdrapssisiko.

Ringetid

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- utvider ringetiden på generelt grunnlag.
- innvilger ekstra ringetid for innsatte med mindreårige barn og innsatte med familie i utlandet.

Besøk og videobesøk

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for å utvide besøkskapasiteten ved fengselet.
- prioriterer arbeidet med å muliggjøre digitale besøk på avdeling.
- Iverksetter tiltak for å bedre de innsattes mulighet til kontakt med familie og venner mens nettverkssystemet utbedres.

Soningsprogresjon

Tilsynsrådet anbefaler at Åna fengsel

- arbeider for å styrke innsattmedvirkningen i fengselet.
- arbeider for å øke antallet overføringer til lavere sikkerhet og elektronisk kontroll.
- styrker tilbakeføringsarbeidet.

3. Tilbakemelding og oppfølging

Åna fengsel har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten 9. juni 2026. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 2. juli 2026, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.